

А. М. Молчан,

выкладчык кафедры беларускай і замежных моў Акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь

ЛЕКСІЧНАЕ НАПАЎНЕННЕ ЛЕТАПІСНАГА ФРАГМЕНТА «ПАХВАЛА ВІТАЎТУ»: ІМЕННЫЯ ФОРМЫ

За стагоддзі свайго існавання беларускае летапісанне зведала змены як унутры самой летапіснай формы, так і ў плане актыўнага назапашвання пісьмова апрабаваных сродкаў розных літаратурных жанраў старажытнага пісьменства.

Мяркуецца, што «Пахвала Вітаўту» ўзнікла ў Смаленску прыкладна ў 1430 г. і захавалася ў чатырох рэдакцыях у складзе беларускіх зводаў летапісаў і ў гістарычных зборніках. Летапісная версія выступае самастойным фрагментам у трох спісах I беларускага зводу – Супрасльскім, Слуцкім і Акадэмічным, а таксама ў спісах II зводу – Красінскага, Румянцаўскім, Рачынскага, Еўраінаўскім, Альшэўскага. У Супрасльскім і Слуцкім даецца асобным абзацам без загаловка, у Акадэмічным атрымала назву «Сказание о великом князи Витовте», у Красінскага, Румянцаўскім і Рачынскага – «Похвала о великом князи Витовте», у Еўраінаўскім – «О похвалѣ великого князя Витовта литовскаго» і ў Альшэўскага – «Pochwała o wielkim xiędzu Vitolcie Kiestwćeviczv».

Летапісны тэкст «Пахвалы Вітаўту» ў спісах I беларускага зводу (Супрасльскім, Слуцкім і Акадэмічным) вытрыманы ў тоне жыццёва-царкоўным і максімальна набліжаны да панегірычнай першакрыніцы. *Пахвала* як літаратурны жанр старажытнай літаратуры абавязкова на панегірык – ухвальнае слова на адрас асоб высокага духоўнага сану. У публікацыях адзначаецца, што элементы ўрачыстай пахвалы найперш праявіліся ў лексічных намінацыях вялікага князя Вітаўта як тытулаванага асобы: *велики(и) господарь; велик(ыи) осподарь, зовемы Витовт; славны(и)/славны господарь / господар; сълавныи господарь Витовътъ; славны(и) осподар велик(ыи) князь Витовт; великыи князь Александро, зовемыи Витовътъ; славны(и) господарь велики(и) князь Александр, зовемы Витовт; велики(и) князь Александр, зовемыи Витовътъ литовски(й) и руски(й), иных многих земель господарь* і інш. [1, с. 192–203].

У якасці апорнага слова такіх устойлівых выразаў намінацыйнага характару выступаюць назоўнікі *князь* і *гаспадар*. Абодва сло-

вы запатрабаваны ў помніках старажытнага беларускага пісьменства як шматзначныя: **князь** '1. Правадыр; военачальнік; старэйшына. 2. Уладар, гаспадар. *Князь бесовский (бесовъ, злосливый, злостий, света того, смерти, темностей, умерливыхъ)* – д'ябал, уладар цёмных сіл; *князь света, князь сего света* – той, хто творыць дабро; Бог. 3. Чалавек шляхетнага паходжання. 4. Тое, што іксендз у 1 знач. *Князь біскупъ* – архіепіскап. 5. Уладальнік і правіцель княства або вобласці (удзела). *Великий князь* – а) састаўная частка тытула правіцеля дзяржавы; асоба, якая носіць гэты тытул; б) нададзены (няспадчынны) тытул некаторых багацейшых паноў, магнатаў. 6. Феадал, які мае княжацкі тытул, з'яўляецца і знаходзіцца на службе ў вялікага князя' [2, с. 158–161]; **господарь / осподарь** '1. Пан. чуюдо страшное холопъ осподарА продает (Чэцця, 319); не шбогвориваи холопа осподарю его абы не клАл тебе и бѣдеш винѣ имѣти (Зб. 262, 109); Если же бы господарь былъ несправедливый, што мае чинити христіанинъ (Будны, 54); добрыи еси сесь град и сесь островъ и нам еси всим господар (Трыст., 74); хто всѣмъ владеетъ што есть оу домѣ, той господарем есть все челоАди (Апакр., 96); люди их без господара мешкають (Патр. П, 876); Строитель ..., господар, рАдца, поправѣющій (Бяр., 158). 2. Уласнік, уладальнік дома, гаспадаркі, гаспадар. Коли бы чий пес коня, вола або иншого якого другого уелъ ... за таковое быдло господарь будет повиненъ отказывати (Ст. 1529, 98); Напервей з мешчанъ... которые гандлюють и ремесства вживають, съ кождого домового господара ... по шести жъ грошей (КСД, 827, 1566); за ласкою божою вилневцов шбоз немалы до тоеж стодолы наехали а розбоницы повтекали и кгосподар Ъкисъ тѣж нецнота вымавѣлсе же што мел чинит (Еўл., 33); того много статками на весне сами господари свое збоже травили (Барк., 164); господар вышел сеѣти насенѣ (Зб. 261, 133); Бѣда домови, в которомъ господара нѣтъ (Мак., 271); гды тое троха 8тихло, Ъ господара потихѣ шбѣдивши, ничего ему ш том страхѣ не споминаючи, просилем абы нас тогож часѣ на дорогѣ новгородскую

навѣль (Дыяр., 151); злы то дом где господара не слухают (Зб. 752, 4206); Странноприимецъ; Господаръ приймающій гостѣ (Бяр., 157); Родіонъ, господарь купецкого дома, подалъ реестръ зъ подписомъ руки пана войти (ИЮМ, XI, 146, 1697). 3. Правіцель (тытул цара, каралѣя, князя, вышэйшыхъ духоўныхъ асоб, бога). Нынѣ ж бы князь великий Витовтъ, осподаръ нашъ а любо его послѣдковѣ... искладъ вчинили (РПА, 130, 1407); брату твоему а господару своему, цару, добра хочу (КЗ, 363, 1484); пришоль самъ ѡсподаръ хѣсь неба и земли (Чэцця, 2636); знашла ли есми ласку предъ господаремъ моимъ царемъ (Скар. КЕ, 106); отецъ его, великій гесподаръ Василей, не хотѣль того видѣти (АЗР, II, 266, 1533–1538); землю пѣстовъскѣю мне господарь король его мѣлсть далъ (КВЗС, 1596, 1540); былъ тамъ ѡдин господарь великий, именемъ Кгвидон (Бава, 162); мовиль еси, не дбаю дей васъ, мещанъ, не отъ васъ маю церковь, але отъ господара короля его мѣлсти нашего и данину господпрскую мою (ИЮМ, VII, 498, 1590); только за господара короля его милость... просити мають (АСД, II, 16, 1599); нашъ господарь король его милость самъ пошолъ противъ неприѣтелѣ своего (Патр. К, 62); Заразомъ тежъ на початкѣ свѣта панъ богъ всемогъчый тѣко порѣдны гдрѣ ѡставилъ прѣложенство изъ верхѣ ѡрѣдъ, коли адамови далъ моцъ владѣти надъ всимъ створенемъ в мори и на земли бѣдѣчимъ (Стрыйк., 4126); По благословенню господара и отца нашего, архиепископа митрополита Киевского и всея Руси Иосифа (АВК, I, 44, 1614) [3, с. 105–106].

Дзея вызначэння лексічнага ядра «Пахвалы Вітаўту» ў складзе «Летапісца вялікіхъ князёў літоўскіхъ» прааналізаваны частотныя і парадыхматычныя параметры агульных назоўнікаў і прыметнікаў. Так, паводле Супральскага спісу частотнасць ужывання назоўнікаў па лініі ўбывання выглядае наступным чынам: **князь** – 30 разоў (родны склон множнага ліку *князеи* – 2, назоўны склон множнага ліку *князи* – 8, назоўны склон адзіночнага ліку *князь* – 9, *князю* – 3, давальны склон адзіночнага ліку *князя* – 8); **господаръ** – 29 (назоўны склон адзіночнага і множнага ліку *господар* – 1 / *господарь* – 7 / *осподарь* – 1 – *господари* – 2, родны склон адзіночнага ліку *господаря* – 4 / *осподаря* – 1 / *осподара* – 1, таксама давальнага *господарю* – 8 / *осподару* – 2, творнага *господаремъ* – 2; **земля** – 20 (назоўны склон адзіночнага і множнага ліку: *земля* – 2 / *земли* – 8, вінавальны склон адзіночнага ліку *землю* – 6,

родны склон множнага ліку *земль* – 3, творны склон множнага ліку *землями* – 1); **посоль** – 9 (назоўны склон множнага ліку *послы* – 9); **честь** – 9 (назоўны склон адзіночнага ліку *честь* – 5, родны склон *чести* – 2, творны *честью* – 2); **городъ** – 6 (назоўны склон адзіночнага ліку *град* – 1, месны склон (во) *граде* – 3, назоўны і родны склон множнага ліку *города* – 1 / *городов* – 1); **любовь** – 6 (назоўны і родны склон адзіночнага ліку *любов* – 1 / *любви* – 5); **дары** – 5 (назоўны склон множнага ліку); **имя** – 4 (творны склон адзіночнага ліку *именемъ* – 4); **язык** – 4 (давальны склон адзіночнага ліку *языку* – 4); **воевода** – 3 (назоўны і родны склон множнага ліку *воеводы* – 2 / *воевод* – 1); **время** – 3 (назоўны склон адзіночнага ліку *время* – 1, родны склон множнага ліку *времени* – 2); **далъ** – 3 (назоўны склон адзіночнага ліку); **корона** – 3 (родны склон адзіночнага ліку *каруны* – 1 / *коруны* – 1, вінавальны склон адзіночнага ліку *коруну* – 1); **мистр** – 3 (родны склон адзіночнага ліку *мистра* – 2, зборны назоўнік *мистрове* – 1); **река** – 3 (назоўны і вінавальны склон адзіночнага ліку *река* – 1 / *реку* – 2); **братъ** – 2 (назоўны і давальны склон адзіночнага ліку: *брата* – 1, *брату* – 1); **день** – 2 (назоўны склон адзіночнага і множнага ліку *день* – 1 / *дни* – 1); **добро** – 2 (назоўны склон адзіночнага ліку); **месяць** – 2 (родны склон адзіночнага і множнага ліку *месяца* – 1 / *месяцеи* – 1); **множество** – 2 (назоўны склон адзіночнага ліку); **орда** – 2 (вінавальны і родны склон адзіночнага ліку: *орду* – 1 / *орды* – 1); **ослушание** – 2 (родны склон адзіночнага ліку *ослушания*); **помощь** – 2 (вінавальны склон адзіночнага ліку); **сила** – 2 (родны і вінавальны склон адзіночнага ліку: *сила* – 1 / *силу* – 1); **служба** – 2 (вінавальны склон адзіночнага ліку: *службу* – 2); **старейшина** – 2 (давальны склон множнага ліку – *старейшинамъ*).

Адзінкавае ўжыванне маюць назоўнікі *богъ, боязнь, вепр, владыка, высота, глубина, год, господня, дань, двор, дело, живот, запад, митрополия, море, октябрь, память, писание, повеление, поляна, рать, рука, скот, слава, слуга, стол, трава, храбрость*.

У летапісным тэксце «Пахвалы Вітаўту» назоўнікі *князь* і *гаспадаръ* выступаюць узаемазамяняльнымі сінанімічнымі і рэалізуюць наступныя значэнні: *князь* '5. Уладальнік і правіцель княства або вобласці (удзела). *Великий князь* – а) састаўная частка тытула правіцеля дзяржавы; асоба, якая носіць гэты тытул; гаспадар'. '3. Правіцель (тытул цара,

караля, князя, вышэйшых духоўных асоб, бога)'. Паводле поўнага тэксту Супрасльскага летапісу лексема *князь* сустракаецца 798 разоў, у той час як *гаспадар* (ь / ъ) / *осподар* (ьVъ) усяго 32 разы. У «Пахвале Вітаўту» назоўнік *князь* ужываецца як адносна самога Вітаўта («Сии *князь* велики Витовт, бѣше ему держащи великое княжение Литовское и Руское, инѣя многія земли, сопроста реку вся Руская земля»; Супр. л. 78 зв.), так і іншых асобаў («Такожь великии *князь* московскіи во велицей любви живѣше с нимъ, и еще же инѣи *князи* велици немецкыи служахуть ему со всеми городами своими и со землями»; Супр., л. 79 зв.).

У словаўтваральную парадыгму назоўніка *князь* уваходзіць назоўнік *княжение* (*княжение* – 2 разы, *княжении* – 1 раз): *княжение, кнежение, кнеженъе, кнежэнье, княжанье, княжене, княжение, княжэнье*, які вызначаюцца наступнымі значэннямі: **1.** Першынство, старшынство. **2.** Княжанне, карыстанне княжацкай уладай. *Великое княженъе* – карыстанне ўладай вялікага князя. **3.** Княства. *Быти на княженъи, держати княженъе, сидети на княженъи* – кіраваць княствам; *взяти княженъе, сести на княженъе* – атрымаць княжацкую ўладу; *обрати (осадити, посадити) на княженъе* – даць княжацкую ўладу [2, с. 152–153]. У сказе «Сии *князь* велики Витовт, бѣше ему держащи великое княжение Литовское и Руское, инѣя многія земли, сопроста реку вся Руская земля» назоўнік *княжение* выступае кампанентам сінтаксічна звязанага словазлучэння – *великое княженъе*.

На 29 словаўжыванняў назоўніка *гаспадар* у «Пахвале Вітаўту» толькі 3 разы гэты назоўнік суаднесены не з асобай вялікага князя Вітаўта, а з кіраўнікамі Вугорскай («Не токмо же Руская земля вся, но и еще жъ *господарь Угорьскои земли*, зовемыи цесарь римьски и велицей любви живѣше с нимъ»; Супр. л. 78 зв.), Малдаўскай і Бесарабскай земляў («... еще же *господарь земли Мольдавскои и Босарабьския*, по власкому языку зовемем воеводы, такожь *осподарь* тои земли Болгарскои, по болгарскому языку зовемъя дѣиспоты...»; Супр. л. 80).

Як лексема *князь*, так і *гаспадар* ужываюцца пераважна ў сінтаксічна звязаных значэннях у складзе ўстойлівых тэрміналагічных выслоўяў: *велики(и) господарь / велик(ыи) осподарь; славны(и) / славны господарь / господар / осподар; великыи князь / велики(и) князь* і інш. Ужываньня ў ролі азначэнняў пры

назоўніках *князь* і *гаспадар* прыметнікі *вялікі* і *слаўны* ў кантэксте «Пахвалы Вітаўту» рэалізуюць як прамое, так і пераноснае значэнні: *великии* **1.** Значны па велічыні і памерах. **2.** Значны па колькасці, шматлікі. **3.** Значны па сіле, інтэнсіўнасці або ступені праяўлення чаго-н. **4.** Выдатны ў якіх-н. адносінах. **5.** Агульны, усеагульны. **6.** Дарослы. **7.** Састаўная частка назваў тытулаў. **8.** Састаўная частка назваў царкоўных свят і абрадаў. *Великое (рогатое) быдло* – буйная рагатая жывёла; *великая великость* – вялікае мноства; *великий палец* – вялікі палец; *великое сердце* – мужны, храбры, бясстрашны чалавек; *отъ мала до велика* – тое, што і отъ мала и до велика [4, с. 83–85]; *славныи* **1.** Славуты, паважаны. **2.** Вядомы, з пэўнай рэпутацыяй. **3.** Прыгожы [5, с. 408].

Велики ў «Пахвале Вітаўту» ўжыты 62 разы ў формах мужчынскага роду (назоўны склон *велики* – 10 / *великы* – 1 / *великии* – 4 / *великыи* – 2, родны *великого* – 10 / *велика* – 2 / *великих* – 1 / *великих* – 2, давальны *великому* – 4, творны *великими* – 1 / *велицёмъ* – 1, месны о *великомъ* – 1), жаночага роду (родны *великои* – 1, вінавальны *велику* – 4, *великую* – 1, давальны *велицей* – 3, творны *великою* – 2), ніякага роду (*великое* – 2), множнага ліку назоўнага склону (*велици* – 11) і мае значэнні 'значны па сіле, інтэнсіўнасці або ступені праяўлення чаго-н.', 'выдатны ў якіх-н. адносінах' і выступае як 'састаўная частка назваў тытулаў'.

Неабходна адзначыць, што гістарычны слоўнік беларускай мовы не падае прыметніка *велице*, а толькі аманімічную форму прыслоўя: *велицей* **1.** Вельмі. **2.** Цвёрда, моцна [4, с. 92], *велицей* 'прысл., выш. ст. ад. велице ў 2 знач.' [4, с. 93]. У летапісным жа тэксте «Пахвалы Вітаўту» ўжыты 3 разы прыметнік *велица* жаночага роду меснага склону ў складзе ўстойлівага выразу *во велици любви живуци* і 9 разоў прыметнік множнага ліку *велици* ў складзе ўстойлівых выразаў *велици господарі / велици князі*: «Тии же велици господарі вѣлици земли велици князі. И еще же писахом зде инѣи во велици любви живуци с нимъ, а инѣи крѣпко служахотъ ему, славному господарю, и честь велику и дары великы, и дани многи приносяхуть ему, не токмо по вся лѣта, но и по вся дни» (Супр., л. 80–80 зв.).

Прыметнік *слаўны* ўжываецца 21 раз: у мужчынскім родзе назоўным склоне (*славны* – 2 / *славныи* – 3, *родным* (*славного* – 3), давальным (*славному* – 10), творным (*слав-*

ным – 2), месным (о *славномь* – 1) у значэннях ‘славыты, паважаны’; ‘вядомы, з пэўнай рэпутацыяй’.

У спісах II летапіснага зводу новым вербальным кампанентам у намінацыі вялікага князя выступае таксама прыметнік *силный*. Да намінацый тытулаванай асобы *великий князь Витовт, славный господарь Витовт, славный господарь* дадаецца *силный господарь*: «И был князь великий Витовт силный господар и славен по всем землям, и много цареи и князеи служили у двору его» (Рач., с. 163).

У разрад функцыянальна значных прыметнікаў летапіснага фрагмента «Пахвала Вітаўту» увайшлі *ординский*, ужыты 6 разоў (*ординским* – 1, *ординского* – 1, *ординским* – 1, *ординьски* – 1, *ординьскими* – 1, *ординьских* – 1); *немецкий*, ужыты 4 разы (*немецки* – 1, *немецкого* – 1, *немецкому* – 1, *немецкими* – 1); *русский*, ужыты 4 разы (*рускомь* – 1, *руская* – 2, *руское* – 1); *донский*, ужыты 2 разы (*донского* – 1, *донскими* – 1); *литовский*, ужыты 2 разы (*литовское* – 1, *литовскомь* – 1); *московский*, ужыты 2 разы (*московского* – 1, *московскими* – 1); *польский*, ужыты 2 разы (*польского* – 1, *польскими* – 1); *резанский*, ужыты 2 разы (*резанского* – 1, *резанскими* – 1); *римский*, ужыты 2 разы (*римского* – 1, *римскому* – 1); *тферьский*, ужыты 2 разы (*тферьского* – 1, *тферьскими* – 1), *царигородский*, ужыты 2 разы (*царигородского* – 1, *царигородскому* – 1).

Па тэксце «Пахвалы Вітаўту» ў розначытаннях Супрасльскага, Слуцкага і Акадэмічнага летапісаў сустрэта замена сінанімічных назоўнікаў *господарь* і *князь* лексмай *царь*: «Како не почюдимся чести *великого господаря*, еже которыи земли на восьтоце или на западе приходяще поклоняются *славному*, еже есть *царь над всею землею*, и тои пришед поклонися *славному господарю* великому князю Александру, зовему Витовту» (Супр., с. 58–59); «Како не почюдимся чти *великаго господаря*, иж которыи земли на устоце или на западе приходяще поклоняются *славному* *господарю*, иж есть *царь надо всею землею*, и тои пришед поклонися *славному царю* великому князю Александру» (Сл., с. 75); «Како не почюдимся чести *великого того господаря*, еже которые земли на востоцѣ или на западѣ приходяще поклоняются *славному господарю*, еже есть *цѣсарь над всею землею*, и тои пришед поклонися *славного господарю* великому князю Александру, зовемому Витовту» (Акад., с. 108).

У летапісным фрагменце «Летапісца вялікіх князёў літоўскіх» «Пахвала Вітаўту» лексема *царь* выступае ў формах назоўнага склону адзіночнага ліку (*царь* – 2 разы), роднага склону (*цара / царя* – 11 разоў), давальнага склону (*царю* – 2 разы), назоўнага склону множнага ліку (*цари* – 2) і роднага склону множнага ліку (*цареи* – 3 разы) ў значэнні ‘владзітель, госудаць’ [6, с. 1434]. Словаўтваральная парадыгма назоўніка *цар* утрымлівае прыметнік *царева / цареви* і назоўнік *царьство*, сустрэты па тэксце 5 разоў. Паводле слоўніка старажытнарускай мовы лексема *царь* выступае аднакаранёвай формай да *царьство* ‘царскі прэстоль (о ханскай владзі), титуль царя’, *царевичь* ‘сын царя; сын хана Татарскага’, *царевъ* ‘прылаг. прытяж. отъ сл. *царь*’, *царевьна* ‘дочь царя’, *царица* ‘жэна хана Татарскага, *царицынь* ‘прылаг. прытяж. отъ сл. *царица*’, *царьскими* ‘прылаг. отъ сл. *царь*’, *царьствіе* ‘царствіе небесное, блаженство загробной жизни’, *царьствовать*, *царьствю* ‘царствовать, править царством’ [6, с. 1434].

Поруч з лексмай *царь/цар* адносна тытулаваных дзяржаўных асоб, якія былі ў прыязных адносінах з вялікім князем Вітаўтам, выкарыстаны таксама *цесарь/цесар* (*цесарь* (*цесара* – 1, *цесару* – 1, *цесарь* – 1) і *король* (*короли* – 1, *королю* – 1, *король* – 2, *королю* – 1, *короля* – 2): *цѣсарь*, *цѣссарь*, *цесарь*, *цѣсарь* ‘владзітель, госудаць; царь небесный (о Ісусѣ Хрыстѣ)’ [6, с. 1461–1462]; *король* ‘кароль, манарх. *Король небесный* – бог’ [7, с. 21]; *кроль*, *круль* ‘тое, што і кароль. *Кроль небесный* – бог, *свято трехъ кролей* (*три кроля*) – пакланенне вешчунёй (каталікае рэлігійнае свята, якое адзначаецца праз 2 тыдні пасля Каляд)’ [7, с. 168].

Слоўнік «Летапісца вялікіх князёў літоўскіх» ахоплівае лексіку розных сфер жыцця перыяду ВКЛ і розных жанраў старажытнага беларускага пісьменства. Але лексічны склад помніка грунтоўна не даследаваны ні ў плане поўнага апісання яго семантычнага напаўнення і тэматычнай шматпланавасці, ні ў плане прыцягнення лексічнага матэрыялу для вырашэння пытанняў пра характар слоўнікавага складу старажытнай беларускай літаратурнай мовы. Так, летапіснае апавяданне пад умоўнай назвай «Пахвала Вітаўту», выступаючы адметным літаратурным творам старажытнасці, вызначаецца пэўным наборам лексічных сродкаў, падпарадкаваных ідэйна-тэматычнай скіраванасці самога тэксту.

ЛІТАРАТУРА

1. Мароз, В. К. Летапісная «Пахвала Вітаўту»: моўна-стылістычныя прыёмы стварэння літаратурнага вобраза / В. К. Мароз // Выяўленча-мастацкія, арганізацыйныя і ідэалагічныя праблемы сучаснай беларускай літаратуры ў яе сувязях з грамадскімі практыкамі : матэрыялы Рэсп. навук.-тэарэт. канф., Мінск, 19–20 мая 2009 г. / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. ; рэдкал.: М. А. Тычына (наук. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2009. – С. 192–203.
2. Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Вып. 15. Кать – коречный / склад. А. М. Булыка [і інш.]; пад рэд. А. М. Булыкі. – Мінск : Беларус. навука, 1996. – 311 с.
3. Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Вып. 7. Гляденье – Девичество / склад. Т. І. Блізнюк [і інш.]; пад рэд. А. М. Булыкі. – Мінск : Навука і тэхніка, 1986. – 303 с.
4. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / Акад. навук БССР, Ін-т мовазнаўства ; склад.: А. П. Груцо [і інш.]; рэд. А. І. Жураўскі [і інш.]. – Вып. 3. Вариво – Вкупе. – Мінск : Навука і тэхніка, 1983. – 320 с.
5. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства ; склад.: І. У. Будзько [і інш.]; рэд. А. М. Булыка [і інш.]. – Вып. 31. Рушajúчий – смущенье. – Мінск : Беларус. навука, 2011. – 507 с.
6. Срезневский, И. И. Словарь древнерусского языка / И. И. Срезневский; Репринтное издание. Том третий. Ч. 2. – М. : Книга, 1989.
7. Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Вып. 16. Коржъ – Лесничанка / склад. А. М. Булыка [і інш.]; пад рэд. А. М. Булыкі. – Мінск : Беларус. навука, 1997. – 359 с.

SUMMARY

The process of formation of lexical structure of «Praise to Vitaut» is shown on the basis of quantitative analysis of nominal parts of speech. The text of «Praise» is viewed in the context of «Chronicler of Grand Dukes of Lithuania» in Suprasl, Slutsk, Academic, Krasinski, Rumyantsev, Rachynski chronicle lists. On the basis of the methodology of comparative historical analysis of the chronicles functionally important variant readings of nouns and adjectives in chronicle lists of different editions and collections are revealed. It is asserted that chronicles consistently and fully reflect the process of formation of normative and literary of the ancient Belarusian language vocabulary.

Паступіў у рэдакцыю 17.11.2015 г.